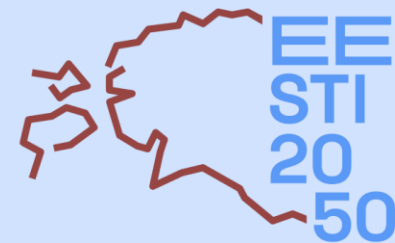

REGIONAAL- JA
PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUM

Ann Ideon
Hendrikson DGE

Väärtuslike maastike eesmärk, olemus ja väärtuste säilitamise võimalused

Uuringu ülesanded

1. Selgitada välja, kuidas on väärtuslike maastike kaitse senine praktika toimunud
2. Analüüsida kuidas edasi – kas jätkata senise lähenemisega või seda muuta
3. Selgitada välja mere-ja rannikumaastike määramise vajadus

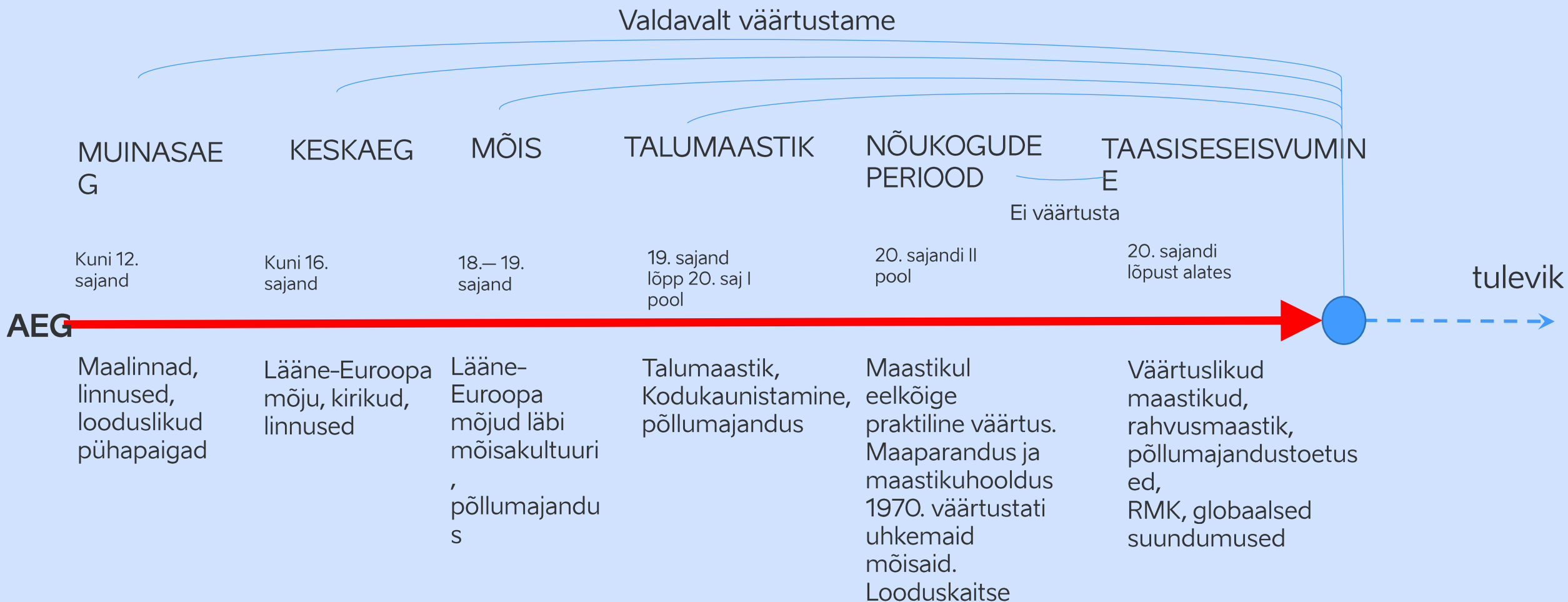
Taust

Väärtuslikud maastikud määratleti kõigis maakondades aastatel 2002-2005, tuginedes Viljandimaal väljatöötatud metoodikale.

Väärtuslike maastike algne kontseptsioon:

- tõsta esile kultuurmaastiku väärtusi
- otsida maastikke, mida hoida ja mille üle uhke olla
 - kohalike jaoks olulisi maastikke
 - eesti rahvusmaastikke
- mitte teha nendest uusi kaitsealasid
- pakkude maaomanikele võimalusi taotleda toetusi
- täpsustada piire ja kasutustingimusi üldplaneeringute ja maastikuhoolduskavadega

Eesti maastikukontseptsiooni kujunemine

Senise praktika analüüs

Kolme maakonna näitel: Harju, Hiiu ja Viljandi maakond

1. Planeeringute analüüs (algne teemaplaneering, maakonnaplaneering, üldplaneeringud)
2. Ruumianalüüsid
3. Maastikuhoiduskavade analüüs
4. Intervjuud

Väärtuslikud maastikud planeeringutes

Üldplaneeringud (2005-2014)

- enne haldusreformi on ÜP-d tegelenud väärtuslike maastikega vähe või üldse mitte

Maakonnaplaneeringud (ca 2015-2018)

- väärtuslike maastike piirid-tingimused võeti üle (Harjumaa, Hiiumaa), Viljandi MP arvestas kordusinventuuri tulemustega

Uued üldplaneeringud (alates 2017), valdade teemaplaneeringud

- planeeringuid koostavad vallavalitsused koostöös kogunud planeerijatega
- üldiselt tuginetakse maakonnaplaneeringule, ka piiride osas
- piirides väiksemad täpsustused ja muudatused mõne erandiga
- piiridest on välja jäetud nt uusi tiheasustusalasid, majandusmetsa, aga ka põllumaad
- väärtuslike maastike piirides on kohati määratud miljööväärtuslikku hoonestust
- võrdlemisi põhjalikud kasutustingimused lisaks soovitustele

Põhjalikult on väärtuslike maastikega tegeletud ainult eraldi teemaplaneeringutes või uuringutes

- Harjumaal Harku ja Viimsi vallas
- Hiiu- ja Viljandimaa väärtuslike maastike kordusinventuurides

Kasutustingimused planeeringutes

Algsed teemaplaneeringud

- sisaldasid peamiselt soovitusi
- nõudeid ei seatud, v.a seadustest tulenevalt (kaitsealad, kaitsealused objektid)
- mõnel puhul nõuti maastikuhoolduskava koostamist

Vanad üldplaneeringud väärtuslike maastikega seonduvaid nõudeid ei esitanud.

Uued üldplaneeringud

- määratakse üsna detailseid ja karme tingimusi (“tuleb”, “ei ole lubatud”)
- keelatakse nt tuuleparke ja päikeseparke
- ehitamisel nõutakse kohati detailplaneeringuid ja maastikuanalüüse
- seatakse projekteerimistingimusi
- antakse ka soovitusi (“tuleb võimalusel”, “tuleks”)

Suund: soovituslik/vabatahtlik karmim/ametlikum

Ruumianalüüsid

Eesmärk selgitada maastikumuutusi ja MP tingimuste täitmist

Ehitis	Rajatud väärtuslikele maastikele	Mõjutab edaspidi
Maanteed	Rajatud, asukohavalikus kohati keeruline vältida. Ilusaid teid õgvendatud	Põhimaanteede väljaehitus
Elektriliinid 110-330 kV	Rajatud (Viljandimaal), asukohavalikus keeruline vältida	Hiiumaa, Saaremaa
Tuulepargid	Rajatud, aga seni vähe. Praegu aktiivne kavandamine	Eri piirkonnad
Päikesepargid	Harju-Hiiumaal vähe, Viljandimaal rohkem. Mõjutab võrgutaristu olemasolu/lähedus. Vajadus seotud asustusega	Eri piirkonnad
Sidemastid	Rajatud, vajadus seotud asustusega	Vähesel määral
Karjäärid	Avatud, aga mitte väga palju	Eelkõige põhimaanteed, RB
Elu- ja ühiskondlikud hooned	Rajatud Harjumaal rannikumaastikele. Hiiumaal pigem väärtuslikele maastikele	Rannikul, atraktiivsetes piirkondades

Maastikuhoiduskavad

Algne hoolduskava mõte:

anda ülevaade ala põhilistest maastiku väärtustest, hoolduse eesmärkidest, tegevustest, rahastuse võimalustest jms.

Meetmena ei toiminud, kuna:

1. Soovituslik või osadel juhtudel kohustuslik (ei määrata täitjat)
2. Õiguslik regulatsioon – maaomanikku ei saa kohustada vaadet avatuna hoidma või niitu võsastumast. KOV saab suunata ehitamist
3. Hoolduskava ja elluviimise rahastamine – ei ole KOV'i prioriteetideks
4. Üldine teadlikkus – madal. Hoolduskavade elluviimine väga teadlike inimeste teema. Teadlikkus ja sellest soov maastikku hooldada peaks olema laiem

Intervjuud

Näidismaakondade KOV ja riigi taseme spetsialistidega

Esmased tulemused:

- elanike teadlikkus väärtuslikest maastikest pigem madal, väärtusi kohati ei mõisteta
- kui väärtuslike maastikke kasutatud argumendina mingi arenduse vastus võitlemiseks, siis teadlikkus kõrge
- väärtuslikeks maastikes määramine pigem ei aita kaasa kultuuriväärtuste (nt mälestised vm objektid) või loodusväärtuste (nt niitude, metsade) säilimisele. Aitavad PRIA toetused
- tingimused üldised, palju tõlgendusruumi; soovitusi ja “üldjuhul” tingimusi keeruline täita
- mitmekordne kaitse (nt kaitseala ja väärtuslik maastik kattuvad) võib olla kasulik, aga ka lisada keerukust
- maastikuhoolduskavasid ei ole tehtud/on tehtud mõned
- rahastust, teadmisi, KOV võimekust vähe

Intervjuud

Näidismaakondade KOV ja riigi taseme spetsialistidega

Arvamusi parendamiseks:

- maastikukesksemad tingimused
- riigilt vaja abi, mitte ettekirjutusi
- mingi vastutuse võiks riik enda kätte võtta, vsamas ka kohati soov suurema autonoomia järele
- väärtustada piirkondlikult tööstusmaastikke või tööstuspärandi objekte

Rahvusvaheline kogemus maastike hoidmisel

Meetod: artiklite otsing, ca **70 artikli analüüs.**

MÕNED JÄRELDUSED:

Maastike terviklik mõtestatus ja haldamine

Rõhutatakse vajadust arvestada maastikuga kõigis poliitikates, mis mõjutavad territooriumi kvaliteeti.

Laialdane osalusplaneerimise lähenemisviisi tunnustamine, **rõhutades kohalike teadmiste ja kogukonna kaasamise tähtsust maastikuhaldamises ja -planeerimises.**

Fookuse nihutamine kaitstud alade säilitamiselt (loodushoid, muinsuskaitse) **laiemale piirkondlikule perspektiivile.**

Paljudes riikides toimub **maastikukarakteristiku hindamine (LCA)**, mis tagab kogukonna **mitmekesised väärtused oleksid tunnustatud ja integreeritud maastiku planeerimisse.**

Alternatiivide analüüs

0 – jätkub tänane praktika

1 – **tugevneb kultuuriline komponent** – määratakse uusi alasid (nt tööstusmaastikud) arvestatakse arheoloogiatundlike aladega, täpsustub väärtustatud ehituspärandi nimekiri

2 – **tugevneb ökoloogiline komponent** – kaitse tugevneb kõrge loodusväärtusega osadel ja maastikuelementide puhul (ei määrata uusi väärtusi)

3 – **kogu maastik on väärtus** – kogu maastikku kureeritakse väärtuslike maastike kontseptsiooni sarnase lähenemisega

Töörühma esmane järeldus: algne metodoloogia on põhjalik, eelkõige on küsimus selle rakendamises

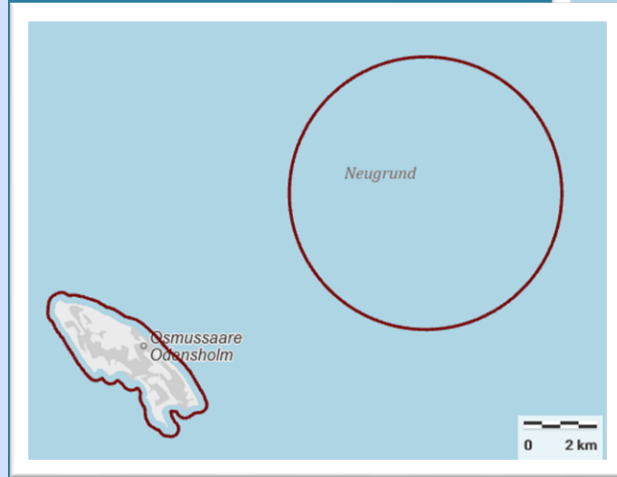
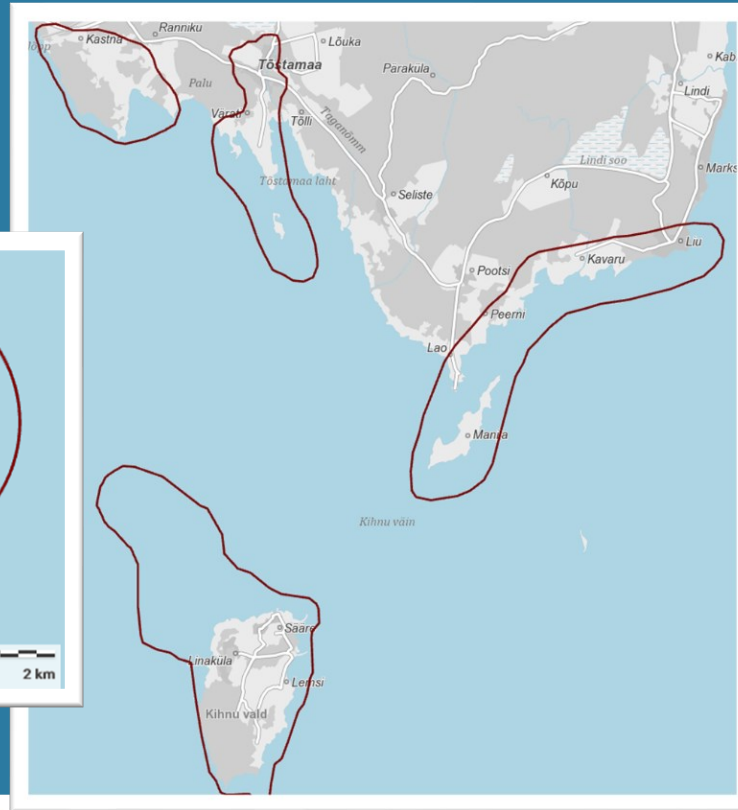
Mere- ja rannikumaastikud

Seni:

- Eesti rannik kõrgelt väärtustatud, ca 75% rannajoonest määratud väärtuslikeks maastikeks
- Maakonniti lähenemine erinev – mereala on määratud kohati väärtusliku maastiku osaks, kohati mitte
- Määramise alused erinevad, ka ulatus erinev: paarisajast meetrist ca 7 km-ni
- Merealale jäävaid väärtusi kirjeldatud vähe või üldse mitte

Edasi:

- määrata väärtuslike maastike osaks ühtse metoodika alusel ka merealad
- eesmärk teadvustada ja säilitada merealal asuvaid väärtusi
- eesmärk mitte lausaliselt ära keelata uusi tegevusi, vaid neid paremini paigutada

Meeskond

Kultuurigeograaf
Maastikuarhitektid

Taavi Pae, kaasprofessor, Tartu Ülikool
Kristiina Hellström, FIE Kristiina Hellström
Heiki Kalberg, AB Artes Terrae OÜ

Muinsuskaitse ekspert
Arheoloogia ekspert
Maastikuökoloog

Madis Tuuder, muinsuskaitse vaneminspektor, Narva Linnavalitsus
Ulla Kadakas, arheoloog, Eesti Ajaloomuuseum
Kalev Sepp, keskkonnakaitse ja maastikukorralduse professor, Eesti
Maaülikool

Geoinformaatik

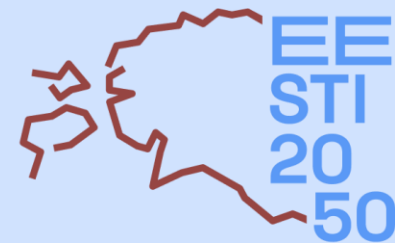
Jaanus Padrik, Hendrikson DGE

Ruumilise keskkonna
planeerija, töögrupi juht

Ann Ideon, juhtiv planeerimisspetsialist, Hendrikson DGE

REGIONAAL- JA
PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUM

Aitäh!

Ann Ideon
Hendrikson DGE

